

Stiftelsesklagenemnda

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i sak 2023/0410

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse av klage 22. februar 2023 fra Stiftelsen Ingebjørg Lelands fond (heretter stiftelsen) over Stiftelsestilsynets vedtak av 19. januar 2023.

Saken gjelder Stiftelsestilsynets vedtak om avslag på søknad om oppheving av stiftelsen.

Spørsmålet i klagesaken er om det foreligger en vedtektsfestet rett for stiftelsens styre til på fritt grunnlag å oppheve stiftelsen etter 10 år, eventuelt om vilkårene for omdanning i stiftelsesloven § 46 første ledd er oppfylt, slik at stiftelsen kan oppheves.

1 Stiftelsesklagenemndas kompetanse og sammensetning

Stiftelsesklagenemndas kompetanse er fastsatt i lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) § 7a. Etter bestemmelsen avgjør Stiftelsesklagenemnda klager på enkeltvedtak fattet av Stiftelsestilsynet etter blant annet stiftelsesloven.

Stiftelsesklagenemnda kan prøve alle sider av saken, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingssåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 34. Klagen er fremsatt i rett tid og vilkårene for å behandle klagen er til stede, jf. forvaltningsloven §§ 29 og 32.

Ved behandlingen og avgjørelsen av klagen i Stiftelsesklagenemnda deltok lederen Gudmund Knudsen og medlemmene Kamilla Silseth og Henning Sollid.

2 Sakens bakgrunn i hovedtrekk

Stiftelsen Ingebjørg Lelands fond (org.nr. 997 649 788) ble registrert i Stiftelsesregisteret ved Stiftelsestilsynets vedtak 7. desember 2011. Stiftelsesdokumentet av 13. oktober 2011 er opprettet av stiftelsens styre med grunnlag i Ingebjørg Lelands testament av 6. februar 1991, med senere tillegg av 3. november 2003. Etter testamentet skulle det opprettes et fond – Ingebjørg Lelands fond – med vedtekter som var vedlagt testamentet. Vedtektene § 3 lyder slik:

«Stiftelsens grunnkapital skal være urørlig men slik at 1/10-del av den årlige kapitalavkastningen skal tillegges grunnkapitalen. Avkastningen for øvrig skal i januar hvert år fordeles slik:

<i>Det norske Misjonsselskap</i>	<i>25%</i>
<i>Den norske Santalmisjon</i>	<i>25%</i>
<i>Lærerinnenenes Misjonsforbund</i>	<i>25%</i>
<i>Domkirkens Menighet</i>	<i>10%</i>

Postadresse:

Postboks 511 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen

Telefon: +47 55 19 30 00 post@knse.no

Kirkens Nødhjelp 10%

Menighetsfakultetet 5%»

Ingebjørg Leland døde 31. desember 2007. Stiftelsens styre v/ styremedlem Svein Kr. Haanes, meldte stiftelsen for registrering i Stiftelsesregisteret 24. november 2011. Styret hadde 13. oktober 2011 vedtatt nye vedtekter for stiftelsen, som var vedlagt registreringsmeldingen.

I de nye vedtektene hadde styret tatt inn en bestemmelse om stiftelsens varighet som ikke stod i vedtektene som fulgte med testamentet. Bestemmelsen lyder slik:

«8. *Stiftelsens varighet i tid*

Når stiftelsen har virket i 10 år fra dato for opprettelsen, kan styret på fritt grunnlag ta stilling til om stiftelsen fortsatt skal opprettholdes, og i tilfellet for hvor lang tid. Styret kan på dette tidspunkt også på fritt grunnlag beslutte at stiftelsen oppløses ved at grunnkapitalen i sin helhet overføres de samme organisasjoner som skal tilgodeses i henhold til samme fordelingsnøkkel som fremgår av punkt 2 ovenfor.»

I oversendelsesbrevet til Brønnøysundregistrene fra advokat Svein Kr. Haanes gjorde han særlig oppmerksom på den nye § 8 i vedtektene. Han begrunnet også hvorfor styret hadde tatt inn bestemmelsen.

I brevet heter det:

«Det er i den forbindelse blant annet lagt vekt på at det opprinnelige testamentet med utkast til vedtekter er formulert for mer enn 20 år siden. Går man ca. 10 år fram i tid er det svært få nålevende personer som vil huske Ingebjørg Leland. Stiftelsens formål er noe spesielt da det utelukkende går ut på å besørge en utdeling av et pengebeløp til særskilt bestemte kristne organisasjoner etter prosentvis fordeling og uten noen form for skjønnsmessig vurdering fra styrets side. Det bør således etter det nåværende styrets skjønn være adgang til, dersom situasjonen tilsier det, å foreta en engangsutbetaling til stiftelsens formål etter samme fordelingsnøkkel når stiftelsen har fungert i minst 10 år. Slik sett vil det også kunne være en svært god løsning i lys av stiftelses formål at de navngitte tilgodesette organisasjoner selv får disponere midlene til beste for organisasjonen uten fordyrende mellomledd.»

Stiftelsestilsynet traff vedtak om å registrere stiftelsen i Stiftelsesregisteret 7. desember 2011. Vedtaket ble truffet på bakgrunn av registermeldingen, og inneholdt ingen merknader til innholdet av de vedlagte vedtektene.

Etter at stiftelsen var registrert, sendte stiftelsen 31. januar 2012 et felles brev til organisasjonene som var tilgodesett i testamentet og vedtektene § 3. I brevet side 2 tredje avsnitt står det:

«Stiftelsen var etter testators ønske opprinnelig en tids-ubestemt stiftelse. I forbindelse med registreringen ble foreslått en justering av vedtektene slik at stiftelsen kunne oppløses når 10 år er gått fra opprettelsen, se vedtektene § 8.

[...]

Situasjonen framover vil da være at det de neste 9 år vil bli foretatt en forholdsmessig fordeling av stiftelsens utbytte. Det 10. året vil grunnkapitalen bli fordelt i sin helhet etter samme fordelingsnøkkel.»

Styret i stiftelsen vedtok i styremøte 14. oktober 2021, med grunnlag i vedtektene § 8, å oppløse/avvikle stiftelsen. Styret søkte på bakgrunn av dette 23. oktober 2022 Stiftelsestilsynet om opphevelse.

Stiftelsestilsynet traff 19. januar 2023 vedtak om å avslå søknaden. Etter å ha fått utsatt klagefristen ble avslaget påklaget av stiftelsen i brev 22. februar 2023.

Stiftelsestilsynet har vurdert klagen, men har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket. Saken ble 6. juni 2023 oversendt Stiftelsesklagenemnda.

Stiftelsesklagenemnda holdt nemndsmøte og avgjorde saken 23. august 2023.

3 Stiftelsestilsynets vedtak

Vedtaket av 19. januar 2023 lyder:

«Vi avslår søknaden om opphevelse av INGEBJØRG LELANDS FOND, org.nr. 997 649 788.»

Stiftelsestilsynets avslag er begrunnet med at det ikke foreligger en vedtektsfestet rett for styret til på fritt grunnlag å oppheve stiftelsen etter 10 år. Heller ikke er vilkårene for å omdanne (oppheve) stiftelsen i stiftelsesloven § 46 første ledd (a) til (d) oppfylt.

Stiftelsestilsynet viser til at bestemmelsen i vedtektene § 8, om stiftelsens varighet, er lagt til av stiftelsens styre, og ikke av oppretter. Vedtektsbestemmelsen er i strid med omdanningsreglene i stiftelsesloven kapittel VI som er ufravikelige. Bestemmelsen i vedtektene § 8 er dermed ikke gyldig, og stiftelsen kan derfor bare oppheves dersom ett av vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd (a) til (d) er oppfylt. Selv om Stiftelsestilsynet i forbindelse med registreringen i Stiftelsesregisteret tidligere har godkjent vedtektene uten å informere stiftelsen om at bestemmelsen er i strid med loven, kan ikke dette endre utgangspunktet om at lovens § 46 er ufravikelig. Det foreligger derfor ikke en gyldig vedtektsfestet rett for styret til omdanning til opphevelse.

Stiftelsestilsynet ser det slik at ingen av vilkårene for omdanning i stiftelsesloven § 46 første ledd er oppfylt. Etter tilsynets syn lar stiftelsen seg fortsatt etterleve, den er ikke åpenbart unyttig, den er ikke i strid med oppretters forutsetninger og er heller ikke åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig, jf. stiftelsesloven § 46 første ledd (a) til (d). Tilsynet legger i den forbindelse vekt på at stiftelsen har elleve millioner kroner i egenkapital som skal deles ut til gode og relevante formål. Tilsynet tolker oppretters testament slik at det var hennes vilje at det skulle opprettes en stiftelse uten tidsbegrensning.

4 Klagers anførsler

Klagers anførsler kan oppsummeres slik:

- Det foreligger et gyldig forvaltningsvedtak fra Stiftelsestilsynet 7. desember 2011, og de rettslige vilkår for omgjøring av dette vedtaket er ikke til stede.
- Forvaltningsvedtaket gjaldt nyregistrering av stiftelsen, og innebar en godkjenning av stiftelsens vedtekter slik disse var vedtatt på stiftelsens styremøte 13. oktober 2011.

Stiftelsestilsynet skrev eksplisitt i annet avsnitt i registreringsvedtaket: «*Stiftelsen er registrert med de reviderte vedtektene som ble vedtatt på stiftelsens styremøte den 13 10 2011*».

- Styret oppfattet den gang, og har gjennom hele sin funksjonstid lagt til grunn at vedtaket fra 2011 var å anse som et endelig vedtak. Både styret og de syv organisasjonene/menighetene som er tilgodesett i stiftelsens vedtekter har i mer enn elleve år hatt en betydelig forventning om at det vil komme en større sluttbetaling fra stiftelsen i 2021/2022. Styret har også både høsten 2021 og gjennom hele 2022 brukt betydelig med tid og ressurser på å selge og avhende stiftelsens aksjer og aksjefond på beste måte slik at stiftelsens kapital var klar for fordeling til de mottakende organisasjonene i forbindelse med opphevelsen av stiftelsen.
- Stiftelsestilsynets vedtak om å avslå søknaden om oppheving av stiftelsen er i strid med forvaltningsloven § 35 mv. Det er påfallende, og for enkelt, når tilsynet i sitt avslagsvedtak i 2023 beklager sin saksbehandling i forbindelse med registreringen av stiftelsen, men likevel fastholder at stiftelsesloven § 46 er ufravikelig og at vedtektene § 8 ikke anses gyldig.
- Stiftelsestilsynet synes i sitt avslagsvedtak i 2023 å legge til grunn at vedtaket fra 2011 var ugyldig. Med dette omgjør tilsynet sitt vedtak fra 2011 til skade for de kristelige organisasjoner som er tilgodesett i stiftelsens vedtekter. En kan ikke uten videre ta for gitt at vedtaket 7. desember 2011 var ugyldig.
- Subsidiært, selv om en skulle mene at det faktisk ble gjort en feil av Stiftelsestilsynet i 2011, slik at vedtaket om å godkjenne § 8 i stiftelsens vedtekter var ugyldig, anføres det at dette ikke automatisk må føre til at vedtaket må omgjøres. Forvaltningsloven § 35 første ledd (c) er en «*kan*»-bestemmelse, og i denne saken tilsier relevante hensyn at søknad om oppheving av stiftelsen bør godtas, selv om vedtaket fra 2011 skulle være ugyldig.
- Styrets vedtak om å oppløse stiftelsen er fullt ut i samsvar med stiftelsens formål, og dermed i tråd med stiftelsesloven § 47. Omdanning til opphevelse innebærer at stiftelsens kapital brukes til nøyaktig det samme formål som er bestemt i stiftelsens vedtekter og i oppretters testament av 6. februar 1991.
- Det er feil av Stiftelsestilsynet å legge til grunn at det var oppretters vilje at det skulle opprettes en stiftelse uten tidsbegrensning. Styremedlem og advokat Haanes kan ikke erindre at dette ble tatt opp med testator da testamentet ble skrevet i 1991. Stiftelsens varighet og bestemmelsen i vedtektene § 8 ble imidlertid grundig vurdert av styret under arbeidet med søknaden om registrering av stiftelsen i 2011. Dette ble også drøftet med testators arvinger og hennes nålevende nære venninner. Det var enighet blant disse om at styrets beslutning måtte antas å være i overensstemmelse med avdødes ønske og i henhold til intensjonene i hennes testament.
- Ifølge stiftelsesloven er det prinsipielt ikke noe i veien for at en stiftelse kan ha begrenset varighet. Styret har etter en helhetsvurdering kommet til å oppretters formål best ville ivaretas ved at stiftelsen ble drevet i et visst antall år, for deretter å kunne avvikles gjennom en avsluttende utbetaling til de samme organisasjoner. Formålet, dvs. hvem som skulle tilgodeses, ville med det opprettholdes uforandret både under den tiden stiftelsen var i drift og etter at stiftelsen var avviklet.

- Det er klare forskjeller mellom denne saken og Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i sak 2022/1020, både når det gjelder faktum og jus. Utfallet i sak 2022/1020 har derfor ikke nødvendigvis avgjørende betydning for utfallet i denne saken.

5 Stiftelsestilsynets innstilling i klagesaken

Stiftelsestilsynet har et annet syn på hva de rettslige problemstillingene i klagesaken er, enn det klager gjør gjeldende. Tilsynet deler ikke klagers synspunkt om at vedtaket 19. januar 2023 om avslag på søknaden om oppheving av stiftelsen innebærer en omgjøring av registreringsvedtaket i 2011.

Den overordnede problemstillingen i saken er, etter Stiftelsestilsynets oppfatning, om stiftelsen kan oppheves. Dette er for det første et spørsmål om stiftelsen kan oppheves med hjemmel i vedtektene § 8, som gir styret skjønnsmessig adgang til å oppheve og avvikle stiftelsen etter at den har eksistert i ti år, eller om det må ses bort fra denne vedtektsbestemmelsen som følge av regelen i stiftelsesloven § 45 siste ledd som bestemmer at reglene i kapittel VI om omdanning ikke kan fravikes i vedtektene. Det andre spørsmålet er om ett av vilkårene for å oppheve stiftelsen etter stiftelsesloven § 46 første ledd (a) til (d) er til stede.

Stiftelsestilsynets vurdering er at stiftelsen ikke kan oppheves, verken med hjemmel i vedtektene § 8 eller etter stiftelsesloven § 46 første ledd. Tilsynet fastholder i det vesentlige begrunnelsen i vedtaket med følgende tillegg:

- For det første hadde ikke styret lovlig adgang til å legge til bestemmelser i stiftelsesdokument og vedtekter på den måten som her har blitt gjort. Reglene i stiftelsesloven §§ 9 og 10 gir styret bare adgang til utfylling så langt det er nødvendig for å fylle lovens minstekrav, og kan ikke forstås som bestemmelser som gir styret fullmakt til å utfylle stiftelsesdokument eller vedtekter med bestemmelser som etter styrets skjønn burde vært inntatt. Senere vedtektsendringer kan ikke styret foreta uten å følge omdanningsreglene i stiftelsesloven.
- For det andre er vedtektene § 8, etter Stiftelsestilsynets vurdering, uforenlig med preseptoriske regler i stiftelsesloven. Bestemmelsen fraviker omdanningsreglene i stiftelsesloven kapittel VI, noe det ikke er lovlig adgang til etter stiftelsesloven § 45 siste ledd. Ved motstrid går lovens regel foran, og vedtektene § 8 kan ikke legges til grunn for opphevelse av stiftelsen. Dette gjelder uavhengig av om Stiftelsestilsynet påpekte feilene ved registreringen i 2011 eller ikke.
- Stiftelsestilsynet er enig med klager i at registreringsvedtaket fra 2011 er gyldig, men tilsynet påpeker at dette vedtaket bare har som rettslig virkning at stiftelsen ble registrert i Stiftelsesregisteret. Registreringsvedtaket har ikke betydning for om stiftelsens vedtekter er gyldige eller ikke. Stiftelsestilsynet understreker at styret har et selvstendig ansvar for at stiftelsens vedtekter til enhver tid er i samsvar med stiftelsesloven, og dette er et ansvar som også gjelder i forbindelse med registrering av stiftelsen, jf. stiftelsesloven § 10. Styret bærer derfor også selv risikoen for å ha innrettet seg etter vedtekter de uhemlet har lagt til de opprinnelige vedtektene, og som er i strid med preseptorisk lovgivning.
- Stiftelsestilsynet kan heller ikke se at vilkårene i § 46 første ledd (a) til (d) er oppfylt.
- Stiftelsens kapital og utdelinger som er foretatt viser at stiftelsen lar seg etterleve, jf. (a).

- Stiftelsen kan heller ikke anses som «åpenbart unyttig», jf. (b).
- Tilsynet kan heller ikke se at det å opprettholde stiftelsen etter at det har gått mer enn ti år er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, jf. (c). Ut fra ordlyden i testamentet og de vedlagte vedtekter, kan det ikke etter tilsynets vurdering legges til grunn at testator har gitt uttrykk for at stiftelsen var ment å være tidsbegrenset. Selv om styret etter det opplyste har konferert med testators nærstående, oppfatter tilsynet at det er på det rene at det var styret som tok initiativ til bestemmelsen og som utformet denne.
- Gitt størrelsen på kapitalen som testator tilgodeså stiftelsen med, og begrensningene i adgangen til utdeling ut over årlig avkastning, har det formodningen for seg at testator så for seg at stiftelsen kunne eksistere over lang tid. Styret har også selv i brevet til de tilgodesette organisasjonene i forbindelse med registreringen av stiftelsen, uttrykt at det da var styrets oppfatning at det var testators opprinnelige ønske at stiftelsen var tidsubestemt.
- Stiftelsestilsynet kan heller ikke se at det er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig å opprettholde stiftelsen, jf. stiftelsesloven § 46 første ledd (d).
- Stiftelsestilsynet har bemerket at dersom testator bare hadde ønsket at organisasjonene som nevnt i vedtektene § 2 skulle motta pengegaver fra henne i samsvar med fordelingsnøkkelen som der er angitt, ville hun ikke opprettet stiftelsen. Stiftelsen fremstår etter tilsynets vurdering som en minnestiftelse over oppretteren. Dette formålet gjennomføres gjennom utdelingene, men også gjennom stiftelsens eksistens.
- I fravær av andre holdepunkter må det etter Stiftelsestilsynets vurdering tas utgangspunkt i at stiftelsen i prinsippet er ment å vare evig. Tilsynet viser i den forbindelse til Justisdepartementets vedtak 21. september 2009 om Einar R. Fagerheims legat til minne om Sigurd T. Fagerheim, som har klare likhetstrekk med denne saken.
- Det er oppretters intensjon for stiftelsen som først og fremst har krav på vern, og Stiftelsestilsynet viser i den forbindelse til at et viktig hensyn også er allmennhetens tillit til at intensjonene ved testamenter og ved stiftelser som opprettes i forbindelse med testamenter, etterleves.

6 Stiftelsesklagenemndas syn på saken

Saken gjelder søknad om omdanning til oppheving av stiftelsen Ingebjørg Lelands fond. Søknaden har grunnlag i styrets vedtak 14. oktober 2021. Vedtaket ble truffet med grunnlag i vedtektene § 8 som gir styret myndighet til på fritt grunnlag å bestemme at stiftelsen skal opphøre etter at det er gått ti år fra opprettelsen av stiftelsen.

Stiftelsesklagenemnda tar først stilling til om den omdanningsmyndigheten som vedtektene § 8 gir styret, er gyldig etter stiftelsesloven.

Etter stiftelsesloven § 45 fjerde ledd, kan reglene om omdanning i stiftelsesloven kapittel 6 ikke fravikes i stiftelsesgrunnlaget, vedtektene eller av den som er tillagt omdanningsmyndighet. Dette betyr blant annet at det ikke kan vedtektsfestes at en stiftelse kan oppheves uten at vilkårene i loven § 46 første ledd er oppfylt. En konsekvens av dette er at det ikke er adgang til å gi den som har omdanningsmyndighet etter vedtektene en fri

skjønnsmessig adgang til å omdanne stiftelsen, herunder bestemme at stiftelsen skal oppheves.

Bestemmelsen i stiftelsesloven § 45 fjerde ledd, om at lovens omdanningsregler er ufravikelige, er ikke til hinder for å vedtektsfeste at en stiftelse skal ha tidsbegrenset varighet, forutsatt at stiftelsen ikke har en kortere varighet enn fire – fem år. Innenfor denne rammen kan det for eksempel vedtektsfestes at stiftelsen skal opphøre etter et visst antall år, jf. G. Knudsen/G. Woxholth: Stiftelsesloven med kommentarer (2004) side 35, G. Woxholth: Stiftelser etter stiftelsesloven 2001 (2001) side 140 og NOU 2016: 21 punkt 6.6 side 29. Når stiftelsen opphører i samsvar med slik vedtektsbestemmelse er det ikke naturlig å se på opphøret som en stiftelsesrettslig omdanning av stiftelsen. Stiftelsen kan da slettes fra Stiftelsesregisteret som opphørt uten at det treffes vedtak om omdanning etter reglene i stiftelsesloven kapittel 6.

Bestemmelsen i § 8 i vedtektene for Ingebjørg Lelands fond er imidlertid ikke en vedtektsbestemmelse om tidsbegrenset varighet av stiftelsen. Etter vedtektsbestemmelsen «*kan*» styret etter 10 år beslutte å oppløse (oppheve) stiftelsen «*på fritt grunnlag*», dvs. uten at vilkårene for omdanning etter stiftelsesloven § 46 er oppfylt. Dette er ingen bestemmelse om tidsbegrenset varighet av stiftelsen, men en bestemmelse som legger omdanningsmyndighet til styret, som etter ti år er gitt myndighet til å oppheve stiftelsen uten at de materielle vilkårene for omdanning i stiftelsesloven § 46 er oppfylt. Dette er ikke i samsvar stiftelsesloven § 45 fjerde ledd, som er til hinder for å vedtektsfeste omdanningsregler, herunder omdanning til opphevelse, som fraviker omdanningsreglene i stiftelsesloven kapittel 6.

Grunnen til at omdanningsreglene i stiftelsesloven kapittel 6 ble gjort ufravikelige var blant annet å hindre vedtektsfesting av omdanningsregler som gjør det lettere å omdanne en stiftelse, herunder oppheve stiftelsen, enn det loven legger opp til. Stiftelsesklagenemnda vurderer det slik at det nettopp er dette § 8 i vedtektene for Ingebjørg Lelands fond innebærer.

Om bakgrunnen for at omdanningsreglene i stiftelsesloven kapittel 6 er ufravikelige, heter det i NOU 1998: 7 side 76 om lovutkastet § 6-1 fjerde ledd, som tilsvarer loven § 45 fjerde ledd:

«I fjerde ledd er det fastsatt at reglene i utredningen i kapittel 6 ikke kan fravikes i stiftelsesgrunnlaget, vedtektene, eller av den som er tillagt omdanningsmyndighet. Det innebærer at hvis omdanning skal kunne vedtas og gjennomføres, må lovens regler følges med den konsekvens at det ikke er grunnlag for avvikende regulering i vedtektene. Utvalget vil vise til at en stiftelse i prinsippet er uforanderlig, men at det gjennom praksis og nåværende lov har utviklet seg regler som på visse vilkår og innenfor visse rammer åpner for en omdanning. En frihet som legger forholdene til rette for at det i stiftelsesgrunnlaget eller vedtektene kan vedtas regler som gjør det lettere å foreta omdanning av en stiftelse enn det lovutkastet legger opp til, vil kunne åpne for ordninger som i praksis kan utgjøre en fare for stiftelsene som organisasjonsform, jfr i første rekke kravene til selvstendighet og varighet. Utvalget kan heller ikke se at det er noe begrunnet behov for at det skal være adgang til å avtale andre omdanningsregler enn de som følger av lovutkastet. Utvalget har nøye vurdert hvilke regler om omdanning som bør gjelde, og har kommet til at disse er tilstrekkelig fleksible til at det ikke er betenkelig å gjøre omdanningsreglene ufravikelige.

At omdanningsreglene er ufravikelige innebærer at man ved omdanning blant annet er henvist til å følge lovens regler med hensyn til hvem som kan foreta omdanning, jfr utkastet § 6-4, når en omdanning kan finne sted, jfr utkastet § 6-2 og hva et omdanningsvedtak kan gå ut på, jfr utkastet § 6-3. Til dette kommer at man ved

omdanning må følge de saksbehandlingsregler loven foreskriver, jfr utkastet §§ 6-5, 6-8, 6-9 og 6-10.»

Stiftelsesklagenemndas konklusjon er dermed at den frie omdanningsmyndigheten som styret i Ingebjørg Lelands fond har etter vedtektene § 8, ikke er i samsvar med stiftelsesloven § 46, jf. 45 fjerde ledd.

Det kan spørres om søknaden om registrering av stiftelsen i 2011 også må ses på som en søknad om godkjenning av styrets nye vedtekter av 13. oktober 2011, som avløste de opprinnelige vedtektene i Ingebjørg Lelands testament. Stiftelsesklagenemnda oppfatter klageren i denne retning når det argumenteres med at vedtektene § 8 er i samsvar med Ingebjørg Lelands intensjon med fondet. Søknaden om registrering måtte i så tilfelle også oppfattes som en søknad om omdanning av de opprinnelige vedtektene. Nemnda kan imidlertid ikke se at så er tilfelle. Søknaden av 24. november 2011 er formulert som en registreringssøknad, og Stiftelsestilsynets vedtak av 7. desember 2011 er etter sitt innhold et vedtak om registrering av stiftelsen, og ikke et omdanningsvedtak etter stiftelsesloven kapittel 6. Uansett har det formodningen mot seg at tilsynet i en omdanningssak hadde godkjent vedtektene § 8 ettersom bestemmelsen, som nevnt, ikke er i samsvar med stiftelsesloven.

Stiftelsesklagenemnda går etter dette ikke nærmere inn på om vedtektene § 8 er i samsvar med Ingebjørg Lelands intensjon med legatet hun ønsket å opprette. Selv om så skulle vært tilfelle, ville ikke vedtektene § 8 vært en gyldig vedtektsbestemmelse fordi den er i strid med stiftelsesloven.

Spørsmålet blir så om mangelen på samsvar med stiftelsesloven § 46, jf. 45 fjerde ledd, er blitt reparert ved Stiftelsestilsynets vedtak 7. desember 2011 slik at de vedtekter styret vedtok 13. oktober 2011 likevel er gyldig.

Etter stiftelsesloven § 8 femte ledd første punktum, gjelder blant annet reglene i foretaksregisterloven kapittel V om kontroll av meldinger som kommer inn til registrering tilsvarende for Stiftelsesregisteret. Dette betyr at Stiftelsestilsynet etter foretaksregisterloven § 5-1 første ledd første punktum, blant annet har en lovbestemt plikt til å prøve lovligheten av det som søkes registrert. Stiftelsestilsynet skal derfor prøve om det som søkes registrert er i samsvar med preseptoriske regler i stiftelsesloven. Dersom så ikke er tilfelle, skal Stiftelsestilsynet etter foretaksregisterloven § 5-2 første ledd første punktum, nekte registrering, likevel slik at tilsynet etter § 5-2 andre ledd skal gi meldereren en mulighet for å rette feilen dersom den er av en slik art at den lar seg rette.

I saken her er det åpenbart at Stiftelsestilsynet skulle ha nektet registrering av stiftelsen Ingebjørg Lelands fond fordi vedtektene § 8 ikke er i samsvar med omdanningsreglene i stiftelsesloven kapittel 6. Ikke minst redegjørelsen for styrets vurdering av den foreslåtte § 8 i søknaden om registrering burde gitt Stiftelsestilsynet grunn til å vurdere vedtektsbestemmelsen opp mot stiftelseslovens preseptoriske omdanningsregler. Tilsynet skulle gjort styret oppmerksom på feilen og gitt det en mulighet til å rette opp vedtektsbestemmelsen slik at den ble i samsvar med loven. Denne håndteringen fremstår kritikkverdig. Det at stiftelsen ble registrert med de aktuelle vedtektene betyr imidlertid ikke, slik klageren gjør gjeldende, at den lovstridige vedtektsbestemmelsen er gyldig. Stiftelsestilsynets vedtak av 7. desember 2011 gjelder registrering av stiftelsen i Stiftelsesregisteret, og innebærer ikke at ulovlige vedtektsbestemmelser som ved en feil er registrert, derved blir lovlige. Stiftelsestilsynet har i det hele tatt ingen hjemmel til å «godkjenne» en lovstridig vedtektsbestemmelse, verken i forbindelse med registreringen eller på annen måte.

Stiftelsesklagenemnda har forståelse for at styret og de tilgodesette organisasjonene har lagt til grunn og innrettet seg etter de registrerte vedtektene, og hatt en forventning om utbetalinger i samsvar med § 8 i de registrerte vedtektene. Når situasjonen er at vedtektsbestemmelsen ikke er i samsvar med stiftelseslovens omdanningsregler, jf. over, kan imidlertid ikke disse forventningene mv. reparere lovstriden.

Klageren gjør gjeldende at Stiftelsestilsynets vedtak om å avslå søknaden om oppheving av stiftelsen er i strid med forvaltningsloven § 35 om omgjøring av forvaltningsvedtak. Denne anførselen må, slik Stiftelsesklagenemnda ser det, bygge på en forutsetning om at registreringsvedtak av 7. desember 2011 innebar en godkjennelse av vedtektene § 8 som lovmessig. Som nevnt over er dette en feil forutsetning. Vedtaket av 7. desember 2011 gjelder registreringen av stiftelsen i Stiftelsesregisteret, mens det påklagede vedtaket av 19. januar 2023 gjelder avvisning av søknaden om oppheving av stiftelsen. Dette er to ulike spørsmål. Vedtaket om avvisning av 19. januar 2023 kan derfor ikke ses på som en omgjøring av det tidligere registreringsvedtaket. Nemnda kan derfor ikke se at omgjøringsregelen i forvaltningsloven § 35 er av betydning i saken.

Stiftelsesklagenemndas konklusjon er etter dette at vedtektene § 8 er i strid med stiftelsesloven § 46 første ledd, jf. § 45 fjerde ledd. Vedtektsbestemmelsen gir derfor ikke styret myndighet til å oppheve stiftelsen Ingebjørg Lelands fond slik det er søkt om.

Stiftelsesklagenemnda går så over til å se på om ett av de alternative vilkårene for omdanning etter stiftelsesloven § 46 første ledd (a) til (d) er oppfylt, slik at stiftelsen kan oppheves innenfor rammen av stiftelsesloven.

Stiftelsesloven § 46 første ledd stiller strenge krav for endring av stiftelsens formål og andre bestemmelser som det må antas at det ved opprettelsen er lagt vesentlig vekt på. En søknad om omdanning som går ut på oppheving av stiftelsen kan bare etterkommes dersom ett av vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd er oppfylt.

Stiftelsesloven § 46 første ledd lyder slik:

«Omdanning kan foretas når en bestemmelse i vedtektene eller den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen

- a. ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte,*
- b. er åpenbart unyttig,*
- c. er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet, eller*
- d. er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig.»*

Stiftelsesklagenemnda kan ikke se at vilkårene i § 46 første ledd (a) eller (b) er oppfylt i denne saken. For alternativ (a) viser nemnda til at stiftelsens vedtektsfestede formål lar seg etterleve. Stiftelsen har tilstrekkelig kapital til å etterleve formålet og det har i løpet av årene blitt utdelt 5 180 000 kroner. Etter det opplyste har grunnkapitalen økt siden stiftelsen ble opprettet med mer enn én million kroner.

En videreføring av stiftelsen er heller ikke «åpenbart unyttig», jf. alternativ (b). Alle de navngitte organisasjonene består fortsatt, og vil fortsatt ha nytte av de årlige tildelingene fra stiftelsen.

Etter alternativ (c) kan omdanning tillates i tilfeller der «den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen [...] er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet». Vilåret forutsetter endrede forhold og er ment å fange opp tilfeller der det foreligger etterfølgende bristende forutsetninger. Det vises i den forbindelse til Norsk Lovkommentar v/ Gudmund Knudsen note 252, der det står om dette vilåret at «[d]ette alternativet dekker situasjonen der utviklingen har ført med seg at formålet er kommet i strid med oppretterens forutsetninger for opprettelse av stiftelsen».

Testators intensjon med opprettelsen av stiftelsen må åpenbart ha vært at hun ønsket å tilgodese de navngitte organisasjonene. Samtidig er det Stiftelsesklagenemndas syn at hun også ønsket å opprette en stiftelse i sitt navn. Nemnda kan ikke se at det er holdepunkter for at hun mente at stiftelsen skulle ha begrenset varighet. Det kan derfor ikke legges til grunn at det er en relevant bristende forutsetning i forhold til alternativ c) at stiftelsen består på ubestemt tid, og ikke opphører etter 10 år. Nemnda kan i det hele tatt ikke se at det foreligger endrede forhold, eller at det er gjort gjeldende bristende forutsetninger for hennes intensjoner med stiftelsen. Formålet – å gi årlig økonomisk støtte til de navngitte organisasjonene – er fortsatt fullt i tråd med testators forutsetninger for opprettelse av stiftelsen. Nemnda er etter dette kommet til at vilåret for omdanning i stiftelsesloven § 46 første ledd (c) ikke er oppfylt.

Spørsmålet som Stiftelsesklagenemnda deretter må ta stilling til, er om det i dag vil være «åpenbart uheldig eller ufornuftig» å opprettholde stiftelsen, jf. § 46 første ledd (d).

Etter stiftelsesloven § 46 første ledd (d) kan en stiftelse omdannes når en bestemmelse i vedtektene eller stiftelsesgrunnlaget er «åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig». I kravet om «åpenbart» oppstilles en høy terskel for at det skal kunne foretas omdanning etter dette alternativet. Etter bestemmelsen er det derfor ikke tilstrekkelig at oppheving er ønskelig eller hensiktsmessig, eller at det er u hensiktsmessig eller uheldig å videreføre stiftelsen.

Bakgrunnen for at styret inntok bestemmelsen om tidsbegrensning i vedtektene til stiftelsen, ble oppgitt å være at det opprinnelige testamentet er formulert for mange år siden og at om ti år ville få nålevende mennesker huske testator. Styret har også vist til at ettersom fordelingen av avkastningen skal skje ut fra en prosentvis fordeling, uten noen form for skjønnsmessig vurdering fra styrets side, burde det - dersom situasjonen tilsier det - være mulighet for styret å foreta en engangsutbetaling etter samme fordelingsnøkkel når stiftelsen har fungert i ti år. Styret anså også dette for å være en god løsning i lys av stiftelsens formål ved at de tilgodesette organisasjonene da selv vil få disponere midlene uten fordyrende mellomledd.

Stiftelsesklagenemnda bemerker til dette at det forhold at stiftelsen etter styrets vurdering «bør» opphøre og at dette kan være en rimelig eller hensiktsmessig løsning, ikke oppfyller vilåret i stiftelsesloven § 46 første ledd (d). Styret viste også i sitt vedtak om å avvikle stiftelsen til at det antakelig ville være i mottakerorganisasjonenes interesse å avvikle stiftelsen, slik at det da kan foretas en endelig fordeling av de aktiva testator etterlot seg. Til det er å si at hva som antas å være i de tilgodesettes interesse, ikke oppfyller vilåret om at det ville være «åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig» å videreføre stiftelsen.

Stiftelsesklagenemndas konklusjon er etter dette at ingen av de alternative vilkårene for omdanning etter stiftelsesloven § 46 første ledd er oppfylt. Søknad om omdanning av stiftelsen kan dermed ikke godkjennes.

7 Vedtak

Stiftelsesklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

Stiftelsestilsynets vedtak av 19. januar 2023 opprettholdes.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 23. august 2023

Gudmund Knudsen

Leder

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur